

Kako tradicionalna odredišta za otpad, poput Kine, zatvaraju vrata smeću EU, bogatije članice bloka gledaju na one na istoku. Rezultat - ogroman porast zagađenja čvrstim otpadom i pogoršanje životne sredine u centralnoj i istočnoj Evropi.

Prvi put objavljeno u Evropskom zelenom dogovoru 2019. godine, Evropska komisija je trenutno u procesu revizije blokovskih propisa o otpremi otpada, koji datiraju od 2006.

Revizija ima za cilj da olakša recikliranje unutar EU i oteža pošiljke otpada u treće zemlje.

**Fabrike uglja na Zapadnom Balkanu zagađuju dvostruko više od onih u EU
EU predlaže zabranu prodaje benzinskih i dizel automobila u čitavom bloku od 2035**

Novo partnerstvo EU i Ukrajine u oblasti sirovina stavlja ESG u središte pažnje

Međutim, iako bi ovo moglo izgledati kao pozitivan razvoj, stručnjaci strahuju da bi stroža kontrola pošiljaka primaocima iz trećih zemalja mogla dovesti do povećanja izvoza otpada u zemlje članice unutar EU.

„EU stvara previše otpada i ne može se nositi s tim. Stoga se ovaj otpad – često niskog kvaliteta – šalje u zemlje sa nižim platama i slabijom zaštitom životne sredine gde izaziva ekološke i društvene uticaje koje smo mnogo puta videli u zemljama poput Turske, Malezije ili Indonezije“, Pier Kondamine, politika otpada službenik u Zero Waste Europe, kaže Emerging Europe.

Prema podacima Generalnog direktorata za životnu sredinu Evropske komisije, EU je samo u 2019. godini izvezla 1,5 miliona tona plastičnog otpada, uglavnom u Tursku, Maleziju, Indoneziju, Vijetnam, Indiju i Kinu.

„Međutim, kako je izvoz u zemlje koje nisu članice EU sada ograničen, zabrinuti smo zbog bogatih zemalja koje stvaraju velike količine otpada iskrcavajući svoj otpad u zemlje sa nižim platama, poput Poljske, Bugarske ili Rumunije. Tokovi otpada koji su ranije išli u jugoistočnu Aziju sada idu u Centralnu i Istočnu Evropu“, objašnjava Kondamine.

Ko ima koristi?

Generalna direkcija od januara 2021. provodi tri nova ograničenja izvoza otpada izvan EU-a, uključujući propise koji se odnose na vrstu otpada koji se može izvoziti, uslove izvoza i autorizaciju pošiljaka.

Revidirani pravilnik navodi da se isti propisi primenjuju na izvoz opasnog ili teško recikliranog plastičnog otpada unutar granica EU, dok će „pošiljke neopasnog otpada unutar EU za oporabu biti izuzete iz ovih novih kontrola“.

Kao rezultat toga, nekoliko članica EU u regionu CIE doživelo je rast uvoza otpada. Iako je to tehnički legalno, utvrđeno je da pošiljke označene kao materijal koji se može reciklirati sadrže otpad koji se ne može ponovno upotrebiti, a ponekad i opasan otpad- uslugu za koju su se zapadne kompanije pokazale spremnom platiti znatne svote novca, kao i saradivati s organiziranim kriminalnim grupama .

„Nažalost, akteri i korisnici koji stoje iza te prakse su privatne kompanije, reciklirači ili posrednici – ponekad jednostavno prodaju pošiljke otpada drugoj kompaniji, a da čak ni fizički ne poseduju pošiljke – delujući u senci sa mnogim nezakonitim praksama, poput pogrešnog označavanja ili korupcije“, kaže Kondamine.

Problem je posebno akutan u Rumuniji.

Tamošnji ministar životne sredine, Tankos Barna, rekao je u aprilu da se njegovo ministarstvo dogovorilo sa policijom o brojnim metodama za ograničavanje pristupa određenim proizvodima u Rumuniji, za skeniranje kamiona, da vide šta oni sadrže i da uporede nalaze sa službena dokumenta.

„To je stalna borba protiv mafije, postoji nekoliko kriminalnih organizovanih grupa uključenih u ove aktivnosti“, kaže Barna.

Granična policija u luci Sud Agigea u blizini rumunskog crnogorskog grada Constanta u aprilu je pronašla nekoliko kontejnera natovarenih smećem koje su ilegalno uvezle dve organizacije sa sedištem u prestonici Bukureštu i okolini.

Dokumentacija pošiljke tvrdi da uključuje samo plastiku koja se može reciklirati, ali je takođe otkriveno da sadrži drvo, metal i opasan otpad, poput baterija.

Otkriveno je da je kontejnere u Nemačkoj naslagala jedna belgijska kompanija.

Slično, Poljska, koja već prima treću najveću količinu otpada iz Velike Britanije nakon Turske i Malezije – takođe je patila od povećanja isporuka iz EU.

Dok su Austrija, Nemačka i Italija optužene da ne čine dovoljno da spriječe ilegalni izvoz u Poljsku, Njemačka je bila porijeklo 70 posto smeća koje je krenulo u Poljsku 2019. godine, a prema njemačkoj Levici (Die Linke), 2018. zemlja je izvezla blizu 250.000 tona otpada svom istočnom susedu.

Takođe 2019. godine policija u Krakovu, Katovicama i Čenstohovi uhapsila je 15 osoba optuženih da su deo „otpadne mafije“, nakon što su u tri grada i okolini pronađena 2452 tone ilegalno uskladištenog otpada. Optuženi je za svoje usluge naplatio osam miliona zlota (1,9 miliona evra), pokazujući koliko unosna može biti industrija otpada.

„Glavni počinioci i korisnici (izvoz je vođen ekonomskim koristima) su kompanije za upravljanje otpadom u Zapadnoj Evropi, koje koriste činjenicu da je otpad jeftiniji za obradu u istočnoj Evropi i da Šengen ne nudi granične kontrole. Ekološke inspekcije su takođe

manje stroge u istočnoj Evropi“, rekao je Piotr Barczak, viši službenik za politiku otpada u Evropskom birou za životnu sredinu (EBB) za Emerging Europe.

„Ovo se radi u saradnji sa pojedinačnim kompanijama koje primaju otpad. Može se koristiti u industrijske svrhe (deo otpada se može legalno reciklirati), ali se može i nezakonito rešiti. Ilegalno odlaganje otpada - bilo spaljivanje ili odlaganje na deponije - ekonomski je korisnije za obje strane, ali je štetno i za okoliš“, objašnjava Barczak.

„U većini slučajeva otpad se deklarise kao recikliranje, ali u stvari je to samo otpad, koji se odlaže na deponije ili se nezakonito spaljuje“, kaže Mihaela Frincu iz Rumunskog nacionalnog instituta za istraživanje i razvoj u hemiji i petrohemiji (ICECHIM) za Emerging Europe.

Uredba o otpremi otpada

„Ovo je rastući problem, ali i problem koji možemo riješiti jer EU sada revidira svoje propise o otpremi otpada i počinje primenjivati svoj novi akcioni plan za cirkularnu ekonomiju“, kaže Pierre Condamine.

Kako se ovi propisi nastavljaju razvijati i menjati, jedan od ključnih aspekata uključenih u poslednje julske revizije je „poboljšanje transparentnosti i sledljivosti otpada i u zemljama OECD-a i van OECD-a“, prema Interreg Europe, jednom od instrumenata EU za prekograničnu političku saradnju.

Međutim, prema nedavnom dokumentu koji su EBB i Zero Waste Europe poslali Briselu, nadzor bi trebao biti samo jedan aspekt novog zakona.

„Put naprijed [za EU] je zabrana ili strogo ograničenje, kao i praćenje pošiljki otpada unutar EU kako bi se osiguralo da se isporučuje samo kvalitetan materijal“, kaže Condamine.

„Situacija se može pogoršati, ali postoji rješenje: princip blizine - više ulaganja u lokalne kapacitete za kompostiranje i recikliranje, više zelenih javnih nabavki za reciklirane materijale, bolje odvajanje otpada i drugo“.

„Prenošenje otpada na velike udaljenosti nije u redu i daleko je od ciljeva cirkularne ekonomije“, kaže Barczak iz EBB -a.

„Otpad treba smanjiti na izvoru, ponovo ga upotrijebiti i reciklirati što je moguće bliže, kako bi se koristilo lokalnoj ekonomiji, a lokalni proizvođači otpada učinili odgovornim.

Ovo možda neće okončati praksu transporta otpada preko granica, ali to nije nužno loša stvar.

„To bi moglo značiti da su prelazi preko granice i dalje mogući. Na kraju, EU se bavi prekograničnom saradnjom i često imamo zajednice sa obe strane granice koje mogu da dele iste usluge“, zaključuje on.

Za razliku od mnogih platformi za vesti i informacije, Evropa u razvoju je slobodna za čitanje, i uvek će to biti. Ovde nema platnog zida. Mi smo nezavisni, nismo povezani niti predstavljamo bilo koju političku stranku ili poslovnu organizaciju. Mi želimo najbolje za Evropu u nastajanju, ništa više, ništa manje. Vaša podrška će nam pomoći da nastavimo da širimo glas o ovoj neverovatnoj regiji.

Izvor: Emerging Europe